

Projekt:

**Introducing Maritime Spatial Planning in the Baltic Sea - BaltSeaPlan
(project #016 of the Baltic Sea Region Programme 2007-2013)**

Merealade ruumilise planeerimise huvipoolte konverents

30. märts 2010

Tallinn, Keskkonnaministeerium (Narva mnt 7a)

Protokoll

Avasõnad

Silver Vahtra, Keskkonnaministeerium, Merekeskkonna osakond

Silver Vahtra tervitas kõiki kohaletulnuid Keskkonnaministeeriumi poolt ja avaldas lootust, et käesolev üritus ja BaltSeaPlan projekt on edukaks alguseks merealade ruumilisele planeerimisele Eestis ja huvirühmade aktiivsele osalemisele selles.

Merle Kuris, Balti Keskkonnafoorum

Merle Kuris tutvustas ürituse eesmäärke, päevakava ja osalejaid.

Merealade ruumiline planeerimine – miks ja kuidas? BaltSeaPlan projekt ja selle tegevused Eesti pilootaladel (Pärnu laht ning Hiiumaa ja Saaremaa lääneranniku mereala)

Georg Martin, Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut

Georg Martin selgitas, mida kujutab endast merealade ruumiline planeerimine ja milleks seda vaja on. Ta tutvustas ka BaltSeaPlan projekti ja plaanitavaid tegevusi Eesti projektialadel.

Merealade kasutamist on reguleeritud ka varem, nt rahvusvaheliste kokkulepete kaudu teatud sektorites (kalandus, merepõhja kasutamine jne). Viimasel ajal on surve merealade kasutamisele suurenenud. Merealade ruumiline planeerimine (MRP) on Euroopa Liidu poolt soovitatud vahend rakendamaks jätkusuutlikku arengupõhimõtet rannikupiirkonnas ja merealadel. BaltSeaPlan projekti eesmärgiks on toetada MRP rakendamist Läänemere riikides ühtsetel põhimõtetel. Pilootaladel, milleks Eestis on Pärnu laht ning Hiiumaa ja Saaremaa lääneranniku mereala, demonstreeritakse MRP rakendamist praktiliselt. Nimetatud projektialad erinevad looduslike tingimuste ja inimkasutuse poolest, seega on erinevad ka konfliktid ja võimalikud lahendused. Projektialade kohta koondatakse informatsioon inimkasutuse ja looduskeskkonna kohta; selgitatakse välja inimkasutuse ja looduskeskkonna ning erinevate inimkasutuste vahelised seosed ja olemasolevad/võimalikud konfliktialad; töötatakse välja võimalikke lahendusi ning kogu protsessi vältel on olulisel kohal huvirühmade kaasamine.

Arutelu:

- Ettepanek mitte kasutada mõistet “pilootplaneering” tegevuse kohta projektialadel seni, kuni pole ametlikult planeeringut algatatud.
- Eesti riik pole kogu oma mereala kasutamist (nt tuuleenergeetika osas) planeerinud peamiselt rahaliste ressursside puudumise tõttu.
- Planeerimisseadus võimaldab planeerida ka merealadel, planeeringu saab algatada maavanem.

Baltic Sea Region
Programme 2007-2013

2009 Planning the future
2012 of the Baltic Sea

- Hetkel on koostamisel nelja maakonna tuuleparkide planeering, mis peaks valmima 2010. a sügisel. Järgmisel aastal ehk jätkub maavalitsustel (inim)ressurssi ka merealade planeerimisega tegelemiseks.

Inimkasutus projektialadel ja seonduvad konfliktid

Robert Aps, Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut

Robert Aps andis ülevaate olemasolevatest andmetest inimkasutuse kohta projektialadel, sh kalandus (traalpüük WMS andmete põhjal, seisevnoodad Pärnu lahes), meretransport, tuuleparkide rajamise plaanid, ranniku turismimarsruudid/puhkealad ja supelrannad.

EL Ühise Kalanduspoliitika kaudu pannakse piirangud Eesti püügiõigusele. Ajalooline püügiõigus on oluline argument püügiõiguse taotlemisel. Traalpüügi andmed võimaldavad näidata Eesti traalpüügi huviala. Eesti kalapüügiseaduse alusel on traalpüük lubatud üksnes sügavamal kui 20 m. Traalpüük ja meretransport toimub vähemasti teatud osas samal merealal, kuid reeglite järgimisel on õnnetuste tõenäosus väike, nii et olulist konflikti ei ole. Meretranspordi korraldajaks Eestis on Veeteede Amet; kalapüüki korraldavad Põllumajandusministeerium ja Keskkonnaministeerium. Kavandatavad tuulepargialad ei asu põhilaevateedel; tuulepargialasid läbivad üksnes mõned väiksemad laevateed. Saaremaa ja Hiiumaa lääneranniku mereala kohta puuduvad andmed kohaliku rannakalanduse kohta. Pärnu lahes vajavad seisevpüüniste asukohad täpsustamist. Puudulik on ka turismiinfo.

Konfliktide üle otsustamise teevad keeruliseks mitmed lahendamata küsimused. Näiteks puuduvad turismimajanduse seisukohad selle kohta, kui kaugel meres asuv objekt võib mõjutada nt rannikul asuvat turismiobjekti ja sealset vaate kvaliteeti ning kuidas vastavat mõju/kahju hinnata. Keeruline on ka erinevate kasutuste prioritseerimine (kas erinevad õigused on erineva tugevusega?). BaltSeaPlan projektis püütakse mereala jagada erinevate kasutuste vahel, kuid erinevate kasutuste prioritseerimine selle alusel, millist tulu nad riigile toovad, on juba poliitiline otsus.

Arutelu:

- Kavandatavad tuulepargialad kattuvad tõenäoliselt kalade kudealadega. Kas selle võimaliku kahjuliku mõjuga on arvestatud?
  - Pärnu lahe kavandatavate tuulepargialade andmed on saadud Eesti Energialt ja on esialgsed. Kas, kuhu ja millistel tingimustel tuuleparke tegelikult rajada saab, selgub pärast keskkonnamõjude hindamist (mida pole veel alustatudki).
- Lähiajal algab kudealade kaardistamise projekt, mis peaks andma täpsemat teavet kalade kudealade kohta.
- Kas on olemas meetodika merealade uurimiseks ja tuuleparkide mõjude hindamiseks merekeskkonnale?
  - On olemas rahvusvaheliste ekspertide kaasabil väljatöötatud meetodika meretuuleparkide mõjude hindamiseks merekeskkonnale (vt <http://www.bef.ee/index.php?id=693&lang=2&sid=>) ja ka esimesed vastavad kogemused Eestis. Meetodikat täiendatakse pidevalt. Küsimus on selles, kui põhjalike uuringute tegemist arendajalt nõutakse. Nõuded KMH uuringute kohta tuleb sisse kirjutada KMH programmi koostamisel (milles saavad osaleda ka huvigrupid).

Loodusväärtused projektialadel, võimalikud konfliktid loodus- ja inimkasutuse vahel

Jonne Kotta, Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut

Jonne Kotta andis ülevaate projektialadel asuvatest riiklikest ja rahvusvahelistest kaitstavatest aladest, tutvustas EL loodusdirektiivi alusel kaitstavaid väärtuslikke mereelupaigatüüpe ja nende levikut olemasolevate andmete põhjal; selgitas andmelünkade täitmist modelleerimise abil ning analüüsis võimalikke konflikte inimkasutuse ja loodusväärtuste kaitse vahel.

Ta rõhutas, et väärtuslikke merealasid leidub ka väljaspool olemasolevaid Natura 2000 alasid, kuid andmed Eesti merealade kohta on siiani veel puudulikud. Eestis esinevad EL Loodusdirektiivi alusel kaitstavad mereelupaigatüübid on veealused liivamadalad, jõgede lehtersuudmed (Matsalu laht), liivased ja mudased pagurannad, rannikulõukad, laiad madalad lahed ja karid. Nende elupaikade kaitseks määratud Natura 2000 loodusaladel ei tohi nende seisund halveneda. Modelleerimise abil on võimalik ennustada väärtuslike elupaikade levikut ka seni uurimata aladel, kuid merekeskkonna suure varieeruvuse tõttu on see keeruline; lisaks tuleb arvestada paljude teguritega eri tasanditel. Modelleerimise tulemused projektialade kohta valmivad 2010. a lõpuks. Jonne Kotta demonstreeris eri merekasutuste vahelisi vastasmõjusid maatriksina, kus punane värv tähendas konflikti, kollane neutraalset vastasmõju ja roheline seda, et tegevused toetavad teineteist. See maatriks on küll esialgu üldine ja vajab täpsustamist konkreetsete Eesti projektialade osas. Maatriks iseloomustab konflikte juhul, kui tegevused toimuvad samal ajal ja samas kohas. Võimalikest konfliktidest tõi ta esile Pärnu lahe projektialal väärtuslikke elupaiku (Natura 2000 loodusala) läbiva tuulepargi kaabli. Hiiumaa-Saaremaa projektialal on väga oluline kalandus ja laevandus, kuid nende mõjusid loodusväärtustele tuleb veel põhjalikumalt analüüsida. Avamerealad on olulised ka paljudele linnuliikidele ja nende kaitseks on ka määratud Natura 2000 linnualad, kuid vaja oleks täpsemaid andmeid linnustiku ruumilise leviku kohta merealadel, et täpsemalt hinnata näiteks kavandatavate tuuleparkide mõju linnustikule.

Arutelu:

- Linnud sõltuvad toitumisaladest ja peatuvad ikkagi seal, kus on neile toitu (peamiselt kuni 20 m sügavused merealad, kus leidub nt söödavat rannakarpi). Seega kaitstes elupaiku, kaitseme ka linde. Siiski on lindude jaoks vajalik suurem puhverala. Eestist rändab läbi suur osa palearktilistest rändlindudest ja siin asuvad olulised toitumisalad, kuid merelinnustiku ja nende liikumisteede uuringuid on veel natuke liiga vähe tehtud.
- Kalapüük on reguleeritud õigusaktidega, mida järgides ei pruugi kalandus olla konfliktis looduskaitsega.
- Süvendamine ja kaadamine toimuvad alati vee erikasutusloa alusel, mis sisaldab piiranguid negatiivsete mõjude vältimiseks.

Edasine protsess pilootaladel

Arutelu

juhatas Georg Martin

- Maavalitsuste/KOV-de huvi projektis osalemise ning projekti tulemuste ja kogutud andmete kasutamise osas? Kas on võimalik ka algatada reaalselt mereala planeeringut?
- Muude huvirühmade huvid ja ettepanekud? Keda veel peaks kaasama?
- Teemarühmade moodustamise vajadus?
- Milliseid osalemise võimalusi eelistatakse?
- Edasine protsess, ajakava

Projekti eesmärgiks on pilootalade kohta koondada nende merealade ruumilise planeeringu koostamiseks vajalik informatsioon ja rääkida see läbi huvirühmadega, kuid seadusliku planeeringu algatamine ei ole projekti pädevuses.

- 27.02.2010 jõustus planeerimisseaduse muudatus, mille kohaselt maavalitsus võib planeeringumenetluse merealale. Muudeti ka veeseadust, millega anti merre hoonestusõiguse andmine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi pädevusse. (Vt Veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadust Riigiteatajas <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13275278>.)
- Saare maakonda jääb planeeritav Ruhnu tuulepark. Saare Maavalitsuse arvates võiks protsess formeeruda koheselt planeeringu koostamiseks. Projekt peaks pöörduma maavalitsuste poole sellise ettepanekuga. Planeeringu koostamise saab maavalitsus algatada avaliku huvi (nt laevateed, tuulepark vms) olemasolul.
- Mereala ruumilise planeerimise käigus määratakse sobivad alad erinevateks tegevusteks. Huvitatud arendajad saavad konkursi korras õiguse neid alasid kasutada.
- Vaja oleks kehtestada parameetrite kogum, mille alusel ala sobivust teatud tegevusteks määratleda.
- Kas projekti tulemusena luuakse projektialade geoloogiakiht?
  - Projektis ei ole välitöid ette nähtud. Kui andmed on olemas ja kättesaadavad, siis üritame neid kasutada, kuid praeguste geoloogiliste andmete resolutsioon on EMI andmetel ebapiisav (võimaldab eristada pehmet ja kõva põhja, liiva ja kruusa, kuid täpsemalt mitte).
- Projekti tulemusena määratletakse andmelüngad ja tehakse soovitus edasiste uuringute vajaduse osas.
- Teatud aladel võivad olla konkureerivad huvid, nt meremadalikel liiva kaevandamine, tuulepargi rajamine, looduskaitse. Seetõttu oleks väga vajalik riigi tasandi planeering, mis hindaks kogu ressursi ja määraks, milline osa meremadalikest tuleks kaitse alla võtta, kus võiks kaevandada ja kuhu tuulepargid rajada. Paraku on andmed merealade kohta puudulikud ja riigil puudub eelarve uuteks uuringuteks ja sellise üleriigilise mereala planeeringu koostamiseks. Seega tuleb esialgu alustada merealade kasutamise planeerimisega projektipõhiselt.
- Maakonnaplaneering on strateegiline dokument, mis nõuab ka paralleelselt strateegilise mõju hindamise läbiviimist.
- Isegi kui ei saa projekti käsitleda tegeliku planeeringuna, tuleks see ikkagi läbi viia nii, et seda meetodikat ja töö käigus saadud kogemusi saaks kasutada edaspidi merealade planeeringute koostamisel. Projekt võiks koostada meetodilised soovitus, nimekirja õigusaktidest, mida järgida, ning aspektidest, mida arvestada.
  - Siseministeeriumil on vastav meetodika koostamisel. BaltSeaPlan võiks olla selle esimene praktiline katsetus.
  - Projekti üheks eesmärgiks ongi koostada meetodilised soovitus merealade ruumiliseks planeerimiseks projektis osalevate Läänemere riikide koostöös ja arvestades pilootprojektides saadud kogemusi.
- Huvirühmad peaksid informeerima oma huvidest projekti meeskonda ja määratlema oma huvid ka kaardi peal. Projekt edastab projektis koondatud andmed ja koostatud materjalid projektialade kohta igal juhul maavalitsustele, sõltumata sellest, kas ametlik planeeringu koostamine projekti kestuse ajal realiseerub või lükkub hilisemaks.
- Oluline on kokku leppida kaardistamise/planeerimise detailsuse aste. Merel on tõenäoliselt mõttekas kasutada väiksemat detailsuse astet kui maismaal (nt ei ole mõtet üldise mereala

Baltic Sea Region
Programme 2007-2013

2009 Planning the future
2012 of the Baltic Sea

- planeeringuga määrata üksikute tuulikute asukohti). Planeeringu mõõtkava võiks olla 1:100 000 nagu maakonnaplaneeringus?
- Pole kriteeriume puhkemajanduse huvide kajastamiseks, kuid sellega tuleks arvestada nt tuuleparkide kavandamisel. Hiiumaa tuuleparkide kohta on küll visualiseeringud tehtud, aga pole konkreetseid kriteeriume, kuidas hinnata mõju rannikult avanevale vaatele – peale selle, et kas on näha või mitte. Vaade teatud strateegilistest punktidest, nagu näiteks Kõpu tuletorn, tuleks ikkagi jätta puutumatuks. Üks võimalus oleks nn “puhta silmapiiri põhimõte”, st ehitada lubataks sellisele kaugusele, et rannikult näha ei ole (nt Hollandis on seda põhimõtet rakendatud).
  - Vajadusel võib moodustada sektoripõhiseid teemarühmi, et formuleerida sektori (nt kalandus, tuuleenergeetika) huvid. Sellekohased ettepanekud on oodatud.
  - Edasine protsess pilootaladel:
    - Projekti meeskond palub huvirühmadel aktiivselt protsessis osaleda ja ootab kommentaare/täiendavat informatsiooni/ettepanekuid projektialade inimkasutuse, looduskeskkonna ja edasise mere- ja rannikuala kasutamise planeerimise osas.
    - Projekti partnerid täiendavad ja täpsustavad andmestikku projektialade kohta ning suhtlevad maavalitsustega reaalse(te) planeeringu(te) algatamise teemal.
    - Järgmised huvirühmade koosolekud on plaanis 2010. aasta II pooles maakondades, kus pilootalad asuvad (Pärnu, Hiiu, Saare).
    - Projekti raames koostatavad pilootalade planeeringute materjalid peavad valmima 2011. a lõpuks.
  - Otsustati, et esialgne huvirühmade kontaktisikute nimekiri ongi selle ürituse osalejate nimekiri. Samas vajab see nimekiri täiendamist (nt turismisektori jms osas), vastavad ettepanekud palun saata merle.kuris@bef.ee.
  - Projekti partnerite kontaktid:
    - MTÜ Balti Keskkonnafoorum
      - Merle Kuris (huvirühmade kaasamine, teavitustöö, projekti tegevus üldiselt)
E-post: merle.kuris@bef.ee
Tel. 6597 029; 56 203 864
    - TÜ Eesti Mereinstituut
      - Robert Aps (inimkasutus projektialadel)
E-post: Robert.aps@ut.ee
Tel. 5062 597
      - Jonne Kotta (looduskeskkond projektialadel)
E-post: jonne.kotta@ut.ee
Tel: 6718 935
      - Georg Martin (õiguslik raamistik, konfliktide analüüs, projekti tegevus üldiselt)
E-post: georg.martin@ut.ee
Tel: 6718 936

Protokoll koostas: Merle Kuris, Balti Keskkonnafoorum